

هه‌ژار و ئه‌ركى پاسه‌بانى زمان له وه‌رگى‌پاندا¹

د. محهمهد ره‌حيميان

ئه‌گه‌ر به‌بى گشت‌بيژى سه‌باره‌ت به‌ گرینگايه‌تى وه‌رگى‌پان و ريكاره‌كان و هه‌روه‌ها چه‌له‌مه و ئاسته‌نگه‌كانى، راسته‌وخۆ دابه‌زىنه‌ سه‌ر ده‌قه وه‌رگى‌پان‌دراوه‌كانى هه‌ژار و بيا‌نخه‌ينه‌ ژىر تيشكى سه‌رنج و لىكدانه‌وه، شىواز و نيرىنى هه‌ژار له‌ پىناو چالاكى وه‌رگى‌پاندا، زۆرتر وه‌كوو ستراتيژيه‌ك لىمان ده‌رئه‌كه‌وت.

ئه‌گه‌ر بىتوو له‌ ده‌سته‌واژه‌وى ستراتيژى وه‌ك زاراوه‌يه‌كى نىزامى و سياسى، سه‌رۆيه‌ك بۆ باسه‌كه‌مان وه‌رگرين و ئه‌م لاناوه‌ وه‌ك وه‌گه‌رخستنى سه‌رجه‌م توانايه‌كان و گۆرپىنى باشتري هه‌ل و مه‌رجه‌كان بۆ گه‌يشتن به‌ ئامانج پى‌ناسه‌ بكه‌ين، ده‌روه‌ستى و توانست و لى‌هاتووى هه‌ژار له‌ هه‌لسه‌نگاندنى بارودۆخى هه‌ر ده‌قيك بۆ پىكانى مه‌به‌سته‌كان خۆيا ده‌بيت و لى‌مان روون ده‌بيته‌وه كه‌ چۆن له‌م ستراتيژيه‌دا، پىش هه‌موو شتى، ده‌ق، وه‌كوو بابه‌تىكى زمانى و سيستمىكى خاوه‌ن ياسا و رىسا به‌ لايه‌نه‌ جوانى ناسيه‌كانيه‌وه له‌ به‌رچاو ئه‌گىريت و هه‌ول ئه‌درىت به‌ هه‌لسه‌نگاندنى هه‌ل و مه‌رجى وه‌رگى‌پان و توانسته‌ نه‌پىنه‌كانى زمانى مه‌به‌ست، ئامانجى سه‌ره‌كى وه‌رگى‌پان كه‌ وه‌به‌ره‌م هينانى ده‌قىكى خوش و سه‌رکه‌وتووى كورديه‌ بيته‌ دى.

ئه‌گه‌ر به‌ روانگه‌يه‌كى ده‌ق‌ته‌وه‌روه‌ بپروايه‌ پرۆسه‌ى وه‌رگى‌پان، واته‌ ده‌ق له‌ هه‌ر چه‌شنه‌ زه‌مه‌به‌ستىك دامالين و به‌ وىنه‌ى سيستمىكى زمانى ياسامه‌ند و به‌ره‌مىكى جوانى ناسه‌نه‌ى كلتورى له‌ به‌رچاو بگرين، ده‌بى بلين وه‌رگى‌پان پرسىكى ئه‌سته‌مه. له‌ چاو ئه‌وه‌ى كه‌ ده‌ق بابه‌تىكى زمانيه‌ و به‌ زمان ده‌خولقى، هزر، سۆز، ئاوه‌ز، مێژوو و فه‌ره‌نگ، واته‌ هه‌بوونى مرۆف و هه‌ست و نه‌ستى له‌ زماندا ره‌نگ ئه‌داته‌وه. با هه‌يدگىر كوته‌نى بلين: «زمان يانه‌ى هه‌بوونه». له‌م روانگه‌يه‌وه زمان كلکه‌ئه‌ستىريه‌كه‌ كه‌ هه‌موو هيمانه‌كانى ژيان و كه‌رسته‌كانى هه‌بوون له‌ گه‌ل خۆى دا راکيش ده‌كات و ته‌كوزمه‌نديان ئه‌كاتن. ئه‌مه وه‌رگى‌پىكى هوشياره‌ كه‌ به‌ تى‌گه‌يشتن له‌م تايبه‌تمه‌نديه‌ جه‌وه‌ريه‌ى زمان، له‌ ئه‌سته‌مايه‌تى هه‌رگى‌پان و ته‌نگه‌ژه‌كانى تى‌ده‌گات.

¹ - ئه‌م يادداشته‌ به‌ پى‌په‌نيليكى زانستى دووه‌مين هه‌مايشى ناوچه‌ى مامۆستا هه‌ژار نووسراوه.

به تی گه یشتن له دهق وه ک سیستمیکی زمانی، کیشه یه کی بنه پرتی تر له وهر گیران دا زهق ده بیته وه. ئەمەش ئەو راستیه یه که وهر گیر ده بی ئەو دهقه ته کووزمه نده و سیستمه زمانی، به هه موو یاسا و ریسا ته نراوه کانی وه، هه- لوه شینیه وه و له سه رپا چینی بکاته وه. واته له هه ر وهر گیران تیک دا کاول کردن و ساز کردن وه یه ک له ئارادایه. رماندنی پیکهاته یه ک که ئاکامی رافه و بۆچوون و مانایی به خشینه وه ی جیهانه به لواویه زمانی و هزریه کانی دیاری کراو له بارۆدۆخیکی تاییه ت دا. با بلیین وهر گیران داهینانی ده قیکی دارماوه. داهینانیک که به تیک دانی دارپشت و ئە گه ره کانی زمانی سه ره کی، ده قیکی تازه به یاسا و لواوی و هیمانه کانی زمانی مه به ست پیک دیتی. دیاره هه ر وهر گیر پکی وشیار که له م کیشه بنه پرتیانه تی بگات، ستراتیژییه ک بۆ خوی داده پێژی و به پینی ئەو ستراتیژییه به گزی ده قی سه ره کی دا ده چی تا تیکی بدات و بی ئافریتیه وه.

گه رچی ستراتیژی هه ژار له پیناوه هه ر ده قیک دا له رووی چه شن و جۆری ده قه که، به پینی پینوست جیاوازه؛ به لام به گشتی هه ژار له کاتی وهر گیران دا وه ک زمانه-وان، ده ره ئە که وئت. پاشگری «وان» به ئەنقه ست به مه وداوه ده نووسم، به و مه به سته ی که مانایه کی تاییه تی لئ بگه ویتیه وه. زمانه وان، زمان ناسه و دالغی ناسینه وه وه و پولین به ندی یاسا و ریسای زمانی له ئاستی جۆراو جۆردا هه یه. به لام زمانه-وان که لکه له ی پاسه بانی زمانی هه یه. پاشگری وان، ئه رکی پاراستن، خه مه خۆری، خاوه نداری و خزه تکاری زمان ئە خاته ئەستوی زمانه-وانه وه. حاشا هه لئه گره که بی تیگه یشتنیک سۆز مه ندانه و عه قلییه تیکی هه ستیار سه باره ت به زمان و هه روه ها به بی پیندا گیرینیک بوون ناسانه که ژبانی هزر مه ندانه ی مرۆف به زمانه وه به سته وه، که س ئه رکی پاسه بانی زمان ناگریته ئەستوه. دیاره مامۆستا هه ژار وه کوو زمانه-وان یک، به بلیمایه تی و نبوو غیکی زمانیه وه، خۆی به کیشکچی زمان ئەزانی و له کاتی وهر گیران دا، نه شاعیره و نه په خشان نووس، نه ناسیۆنالیسته و نه نه ته وه په ره ست، نه سیاسه ت وانه و نه خه باتکار، به لکوو وهر گیر پکی زمانه-وانه که خولیا سه ره کیه که ی، پیکه پینانی ده قیکی کوردی ده روه سته که که سی کورد له و ده قه دا، لواوی و توانسته یاسامه نده کان، ئیمکان و ئە گه ره شاراوه کان، ته نگاوی و چه مه وازییه کان و هه ر وه ها لایه نه جوانی ناسیه کانی زمانی کوردی بدۆزیتیه وه.

سهره‌پای تیک‌دان و خولقاندنه‌وی دووباره‌ی دهق له ههر وهرگیرانیک‌دا، مهرجی گرینک نه‌وه‌یه که پئویسته دووشت تیک‌نه‌دریت: دهقی سهره‌کی و زمانی مه‌به‌ست. واته وهرگیر نه‌وه‌نده شاره‌زای زمانی دهقی سهرچاوه بیت که له لایه‌نه ماناییه دیار و نادیاره‌کانی و هه‌روه‌ها له تیک‌پای دهقه که به باشی تی‌بگات و له کاتی وهرگیران‌دا بتوانیت مه‌به‌ستی سهره‌کی بگویت‌ته‌وه. له لایه تریشه‌وه، وهرگیر به شاره‌زایی له زمانی مه‌به‌ست، له ژیر کارتیکه-ری دهقی سهره‌کی و زمانی سهرچاوه، زمانی مه‌به‌ست نه‌شیویتی و پئوه‌ره‌کانی پئویست بیاریژی. بۆ وینه ههر وهرگیریکی بواری نه‌ده‌بی کوردی، پئویسته له خۆی پرسن دهقه سهره‌کیه که به کام کوردی وهرته‌گیریت‌ته‌وه؟

له ستراتژی هه‌ژاردا به هۆی هوشیاری زمانی و هه‌ستیاریه‌کی هه‌رمه‌ندانه له پیناو زمان، هم تی‌گه‌یشتیکی باش و ورد له ورده‌کاریه‌کانی دهقی سهره‌کی بوونی هه‌یه و هم ریزه‌کاری و چه‌مه‌وازی و ته‌نگه‌ژه‌کانی زمانی مه‌به‌ست له بهر چاو گیراوه و توانست و ئاماده‌گیه‌کانی زمانی، خۆیان نواندوه؛ تا راده‌یه‌ک که له میژووی وهرگیران له وێژه‌ی کوردی‌دا، وهرگیردراوه‌کانی هه‌ژار و شیوازی وهرگیرانه‌کی، بوه به پئوه‌ر و وه‌کوو نه‌ریتیکی زمانی و سهرچه‌نیکی ده‌وله‌مهند، چوه‌ته‌ خه‌زینهی زمان و نه‌ده‌بی کوردیه‌وه.

هه‌ژار دیسان به پئی ده‌روه‌ستی به زمان و نبووعی زمانی خۆی، بۆ تاقیکاری و دۆزینه‌وه‌ی توانسته‌کانی زمانی کوردی، چهن ده‌قیکی ئینگجار گرینگ و به بواری ته‌واو جیاوازه‌وه، بۆ وهرگیران هه‌له‌به‌ژیری: زمانی ئایینی قورئان، زمانی میژوویی شه‌ره‌فنامه، زمانی نه‌ده‌بی- فه‌لسه‌فی چوارینه‌کانی خه‌بیام و زمانه‌ته‌حلیلی و ره‌خنه‌نامه‌یه‌کی شه‌ریعه‌تی. دیاره هه‌رکام لهم بواران، هه‌لیکی جیاواز بۆ تاقی‌کاری زمانی کوردی نه‌خولقینن و وه‌کوو بابه‌تیکی جیاکار، ریکاریکی جیاو‌زیان بۆ وهرگیران پئویسته و چه‌فتی و چه‌توونی تایبه‌تی خۆیان هه‌یه.

باشتر وایه بۆ ئاگاداری زۆرتر له شیوازی مامۆستا هه‌ژار و به‌ره‌ست بوونه‌وه‌ی باسه‌که، ئهم دێرانه‌ی خۆی بخوینینه‌وه: «ئهم شیرین کاریه‌ی ئه‌و شاسواره خونکاره، منی هه‌ژاری دنه‌دا که له وهرگیرانی نووسراوه‌به‌ده‌نگ و ناوه‌که‌یدا به‌ردیک بگرمه‌ دوو چیشکه‌وه: رووداوی میژوویی - وه‌ک له شه‌ره‌فنامه‌دا هه‌یه- به زمانی کوردی بگپرمه‌وه، هه‌ولیش بدهم به پئی توانا، نه‌ده‌بی ئه‌مرۆی کوردی تیدا چی‌که‌مه‌وه» (هه‌ژار، ۲۰۱۳، ۴۲). لهم وته‌یه‌دا، که‌که‌له‌ی چی‌کردنه‌وه‌ی زمانی میژوویی له به‌ستیکی زمانی نه‌ده‌بی کوردی‌دا دیاره. واته زمانی میژوونوسین

و زمانی ئه‌ده‌بی که دوو زمانی جیاواز له دوو بابته‌تی جیاوازدان، پینک‌ه‌وه گری ب‌درین. نموونه‌ی ئەم کاره له تاریخی به‌یه‌قی دا‌ده‌بیری که تیدا میژووی خانه‌دانی غه‌زنه‌وی به زمانیکی پارواو و بی‌گری و گولی فارسی نووسراوه. مه‌به‌ستی هه‌ژاریش به‌رزکردنه‌وی زمانی کوردی تا ئاستی ده‌قه شاکاره‌کانه که به دنیاییه‌وه له‌م بواره‌دا زۆر سه‌رکه‌وتوه.

« .. من نیازم وانیه فارسی فیری کورد بکه‌م؛ ته‌نیا و ته‌نیا بیر و ب‌روای خه‌ییام بۆ کورد ده‌گیرمه‌وه، له وه‌رگیرانی شه‌ره‌فنامه‌شدا، هه‌ر ئه‌و رچه‌یه‌م ره‌چاو کردوو. پوخته‌ی رووداوه میژوو به‌کم به کوردی بۆ کورد گیراوه‌ته‌وه ... ئه‌وه‌نده‌ی شیرم ب‌ریویه، سنگلم له‌خۆ داوه، کوردیه‌کی ئه‌ده‌بی، یان ئه‌ده‌بیکه‌ی کوردی بخه‌مه به‌ر چاوی هاو‌زمانانم» (پیشوو). هه‌ولی تیک‌رای و هه‌رگیر ئه‌ویه که ئایدیا و بیریکه‌ی کوردی بخولقینن. هه‌زریکی کوردی له سه‌ر هه‌زی خه‌ییام پیک بینن یان گوزارشت و سۆزیکه‌ی کوردی له پیناوه میژوو درووسکات و ده‌ش‌زانی که ته‌نیا به‌ زمانیکی ره‌سه‌ن و به‌ دۆزینه‌وی توانسته‌کانی زمان کوردی و گه‌مه (به مانا ویتگ‌شتاینه‌که‌ی) گونجاویه‌کانیه که ئه‌کریت بیرۆکه‌یه‌کی فه‌لسه‌فی یان هه‌زریکی میژوویی کوردی دا‌پ‌ژریت.

مه‌سه‌وود محمه‌د سه‌باره‌ت به‌ زمان‌پاراوی و ده‌س‌پوشتوویی هه‌ژار له وه‌رگیرانی کتیبی شه‌ره‌فنامه‌دا ده‌لی:
« ... که ده‌مخویندوه‌وه نه‌مدی نه‌فس کورتی و یا ب‌رینی بی‌ده‌سه‌لاتانه وه یا هه‌لاتن له مانای مه‌به‌س یا هه‌ر که‌م و کوورپه‌ک له‌وانه‌ی ده‌بن به‌ هۆی داله‌نگاندنی به‌ره‌می ئه‌ده‌بی و هونه‌ری. ... ئەم شیوه‌ نووسینه‌ی مامۆستا هه‌ژار، دا‌هاتیکی تازه ده‌خاته کۆری ئه‌ده‌بی و هونه‌ری کوردیه‌وه» (پیشوو، ۴۳). عه‌لاه‌دین سه‌جادی پینی وایه کتیبخانه‌ی کوردی، به شه‌رفنامه کوردیه‌که‌ی هه‌ژار سامانیکه‌ی زۆری ده‌س ئه‌که‌وتت و له ده‌قه سه‌ره‌کیه‌که‌ به هه‌زتری ده‌زانیته: «ئه‌گه‌ر کوردیه‌که وه‌رگیرانی فارسیه‌که نه‌بوایه، ئه‌متوانی ب‌لیم دا‌رشتن و به‌ پیزی ئەم، گه‌لن به‌هه‌زتری له فارسیه‌که. چونکه جگه له‌وه‌ی که به ته‌واوی ئه‌و مه‌عنا و مه‌فه‌وومانه که له ئه‌سه‌له فارسیه‌که‌یدا هه‌ن عباره‌ته کوردیه‌که، هه‌مووی داوه به ده‌سته‌وه، هه‌ز و پیزیکی ئه‌ده‌بیشی به‌رانه‌ر به ئه‌سلی زمانه کوردیه‌که هاتوه‌ته ناوه‌وه» (پیشوو، ۵۲). له لای مامۆستا هه‌من، مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی هه‌ژار له وه‌رگیرانه‌کانی دا‌بو‌ژانه‌وی زمانی کوردیه و بۆچوونیکه‌ی تابه‌تی له‌م بابته‌وه هه‌یه: «ئه‌و کتیبه به‌ بۆره خه‌مایه‌تیش نه‌چوه‌ته سه‌ر فارسی و

هەر زگماک کوردیه و به کوردی رسکاوه. سیر له وه دایه که ده لئی شهره فخان و هه ژار لیکیان گپراوه ته وه» (پیشوو، ۵۸). ئەم راقه و بژاره وردینانهی هیمن که شهره فنامه زگماک به کوردی ده زانی و ده لئی واده چۆی که دوو دهقه فارسی و کوردیه که، له یه ک وەر گپرداون، سه بارهت به چوارینه کانیش راسته. له کاتی خویندنه وهی چوارینه کان دا به هۆی ده سه لات و پتهوی زمان و ره سه نی ته مسیل و ئیماژه کان، قه ده هست به وه ناکه ی وەر گپرداوی شیعریک یان ئەندیشه و سۆزیک ئە خوینتیه وه یان له هست و هزریک له دهروه ی عاتیفه و عه یاری کوردی تی ده گه ی. راست وایه ده لئی هه ژار و خه ییام لیکیان گپراوه ته وه. با بلتین چوارینه کانی هه ژار، نه کوو وەر گپرداوی چوارینه کانی خه ییام. بلیمه تی زمانی هه ژار و پتهوی ده قی چوارینه کان له حاستیک دایه که ده بی بلتین حه سه رتیکی گه ردوونی و ره نجیکی دیرینه و پرسیاره بی وه لام و ئەزه لیه کانی مرۆف، به ره نگ و رینگی کوردی و تان و پۆیه کی کوردیه وه و تراوه ته وه.

ئه سه تم بوونی گوێزانه وهی مانا و پینکه ئینانه وی پینکه اته به کی ده قاوده ق وه ک بابه تی سه ره کی له وەر گپران دا راستیه کی سه لمیندراو و کیشه یه کی جه وه ره یه. ئەم راستیه له شیعر دا زۆر تر خۆی ده نویتی که چۆنایه تی روبه - روو بوونه وهی هه ژار له گه ل ئەم کیشه سه ره کیه و سه رکه وته کانی به تیر و ته سه لی له وتاریکی تایبه تی دا باس کراوه. ^۲ به لام نالواوه تی و ئە سه تم بوونی وەر گپران له هه لگه پاندنه وهی کتییکی ئایینی وه کوو قورئان، به هۆی پتهوی و پین گه یشتووی زمان و له ته شق دا بوونی به لاغه ت و لایه نه جوانی ناسیه کانی زمان، گه لیک زۆر تر خۆی ئە نویتی که هه ژار به تی گه یشتن له م راستیه و به هۆی دهروه ستی به پاسبانیه تی و ئەرکی بووژاندنه وهی زمانی کوردی، هه ولکی ته واوی داوه له لواویه کانی زمانی کوردی و دیره شه کانی به هه موو بن زاراوه کانی وه، بۆ هه لگه پاندنه وهی ئەم دهقه ئایینی و پاراویژه که لک وەر گری. بۆ نواندنی وینه یه ک له م هه ستیاری و هوشیاریه ی هه ژار، به شیکی کورت له وەر گپرانی سووره ی «ته کویر / ۸۱» ئەخه یه ژیر باسه وه:

۲- پروانه: رحیمیان، محمد (۱۳۷۷)، فرزانه گان کرد، سوز سبو (نگاهی به برگردان کوردی رباعیات حکیم عمر خیام نیشابوری)، ص: ۸۲۵

إِذَا الشَّمْسُ كَوَّرَتْ / وَ إِذَا النُّجُومُ انْكَدَّرَتْ / وَ إِذَا الْجِبَالُ سَيَّرَتْ / وَ إِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ / وَ إِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ / ... (وهختی که خۆر تۆپه‌ل کرا/ ویجا هه‌موو هه‌ساره‌کان په‌ژمه‌ران و وه‌ررینه‌ران/ که‌ژانیش له شوینی خۆیان خزیندران/ لهو کاته‌شا وشرانی له سه‌ر زانی بی‌خۆکران/ هه‌رگاش لاور و جانه‌وه‌ر له ئاقاریکا کۆکران / ...). وشه‌ی «اِذَا» بۆ کارتیکه‌ری عاتفی و داکۆکی له سه‌ر ساتیکی سامناک و شکۆمه‌ند و بریاردراو، یازده جار له سه‌ره‌تای یازده نایه‌ت‌دا دووپات کراوه‌ته‌وه. له قورئان‌دا به دووپات کردنه‌وه‌ی «اِذَا»، گرینگی و مسۆگه‌ری روودانی ئه‌و کات و ساته‌ تابه‌تیه‌ راگه‌بیندراوه. له وه‌رگێرانی فارسی ئه‌م نایه‌تانه‌دا، ئیلاهی قومشه‌یی یازده جار وشه‌ی «هنگامی که» ی هیناوه و عه‌لی مشکینی «آنگاه که» ی له به‌رانبه‌ر «اِذَا» داناوه. به‌لام له هه‌بنانه‌ی هه‌ژاردا که لایه‌نی به‌لاغی و زمانی، مه‌به‌ستی سه‌ره‌کیه و به‌ وته‌ی خۆی، هه‌ول ئه‌دات وشه‌ی کوردی له ده‌قه سه‌رامه‌کان‌دا بخاته سه‌ر کاغه‌ز^۳، هه‌وت ئاوه‌لکاری کاتی بۆ هاوسه‌نگی «اِذَا» دۆزراوه‌ته‌وه که بریتین له ویجا، له‌وکاته‌شا، هه‌رگاش، هه‌لی، کاتی، هه‌رده‌میکش. هه‌ژار به هینانی ئاوه‌لکاری کاتی جۆراوجۆر، ویستویه‌تی رۆحیکی کوردی به رسته‌کان به‌خشی و ئه‌و ساته‌ سامناکه به که‌شیکی کوردیه‌وه، له هه‌ستی کورد نزیک بکاته‌وه و موچرک به ناوشانی‌دا بینێ. هه‌روه‌ها به هینانی هه‌وت وشه‌ وه‌ک ئاوه‌لکات، سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که ده‌وله‌مه‌ندی زمانی کوردی پیشان بدات، گیانیکی هه‌تایش بخاته به‌ر ئه‌م وشانه و له فه‌وتان بیانپاریزی.

وه‌رگێرانی نایه‌تی : فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ، به هۆی جیاوازی داپشت و کلتووری زمانی، وه‌رگێرانی گه‌لیک زه‌حمه‌ته. چونکوو «فَلَا أُقْسِمُ»، به رواله‌ت واته سویند ناخۆم له حالیکدا که مه‌به‌سته‌تی به پی‌داگیری و مسۆگه‌رانه سویند بخوات. دیاره ئه‌م شیوازه ئه‌ده‌بی و به‌لاغیه له گه‌ل سیاقی زمانی کوردی و فارسیش یه‌ک ناگرێته‌وه. قومشه‌یی که ویستویه زۆر ده‌روه‌ستی زمانی سه‌ره‌کی (عه‌ره‌بی) بیت، ئاوا‌ی وه‌رگێراوه: و چنینه‌ست، قسم یاد می‌کنم ...، هه‌روه‌ها مشکینی کردویه به: نه‌نه، قسم به ستارگان پنهان‌شونده و بازگردنده. دیاره که له هه‌ردوک رسته فارسیه‌که‌دا ده‌روه‌ستی به زمانی سه‌ره‌کی (عه‌ره‌بی) بوته‌ هۆی لادان له سیاقی زمانی

۳- بروانه: میرشه‌رف خانی بدلیسی (۲۰۱۳)، شه‌ره‌ف‌نامه، وه‌رگێرانی مامۆستا هه‌ژار، ل: ۴۳

مه‌به‌ست (فارسی). هه‌زار که زۆرتر خه‌مه‌خۆره‌ی زمانی مه‌به‌سته (کوردی)، ئاوا‌ی وه‌ر‌گه‌ی‌پراوه‌ته‌وه: سا سوئند
ئه‌خۆم به‌و هه‌ساره‌گه‌رۆکانه‌ی. به‌هه‌تانی «سا» له‌سه‌ره‌تای رسته‌که‌دا، دا‌کو‌کیه‌کی کوردانه‌ی له‌سه‌ر سوئنده-
که‌ی کردوه. به‌م شپوه‌هه‌م له‌شپوازه‌ کوردیه‌که‌ی زمانی مه‌به‌سته‌ لای نه‌داوه و هه‌م پته‌وی سوئنده‌که‌ی شل
نه‌کردوه‌ته‌وه.

له‌ئایه‌تی: وَ لَقَدْ رَعَاهُ بِالْأَفُقِ الْمُبِينِ. او جبرئیل را در افق اعلا‌ی مشرق، درست مشاهده کرده است. (قومشه-
یی)، و حقا‌ که او را در آن افق والاتر دیده است. (مشکینی)، «وَلَقَدْ» دیسان بۆ پی‌دا‌گیری و گومان‌په‌وتی له
سه‌ره‌تای رسته‌دا هاتوه که قومشه‌یی ده‌روه‌سی نه‌بوه و مشکینی «حقا‌»ی به‌رانبه‌ری هه‌تاوه. هه‌زار کردوویه به:
بی‌سۆیه که له‌ئاسۆ به‌رۆشنی دیتوویه‌تی. «بی‌سۆیه» هه‌م له‌گه‌ل «ئاسۆیه» هاوکیشه و مؤسیقایه‌کی هه‌ناوی
سازکردوه و هه‌م وه‌ک پتویسته‌یه‌کی مانایی جیی خۆی گرتوه‌ته‌وه. پیتی «ال» که نووساوه به‌«افق» و به‌پتی
ریتزمانی عه‌ره‌بی کردوویه به‌ناویکی بناس، قومشه‌یی به‌هه‌تانی «افق اعلا‌ی مشرق» و مشکینی به‌هه‌تانی ئاوه-
لناوی ئاماژه‌ی «آن»، ویستوویا‌نه به‌پتی ده‌قی سه‌ره‌کی ئاسۆیه‌کی دیاری کراو بنوین. هه‌زار به‌پتی زاراوه‌ی
مه‌هابادی، به‌نووساندنی پیتی «ه»، به‌ئاسۆ، ئه‌م ئه‌رکه‌ی به‌ئه‌نجام گه‌یاندوه.

که‌م ده‌روه‌وه‌سی هه‌زار به‌زمانی سه‌ره‌کی و نزیک بوونه‌وه له‌زمانی مه‌به‌سته، ته‌نانه‌ت له‌وه‌ر‌گه‌ی‌پرا‌نی قورئانیش‌دا،
پیشانده‌ری چه‌زی بی‌کو‌تایی هه‌زار به‌زمان و وه‌ئه‌ستو‌گره‌یه‌تی ئه‌وه له‌پینا‌و بو‌ژاندن و په‌روه‌رده‌کردنی زمان
بۆ سازکردنی دنیا‌یه‌کی کوردی. هه‌ر ئه‌و ئه‌ره‌که‌ی وا به‌پاسه‌بانی زمان نا‌وبه‌رده‌مان کرد.

له‌کو‌تایی‌دا شیاوی ئاماژه‌پێ‌کردنه‌ که له‌وه‌ر‌گه‌ی‌پرا‌نی هه‌زاردا، ده‌نگ و راوێژی هه‌موو زاراوه و بن‌زاروه
کوردیه‌کان ره‌نگ ئه‌داته‌وه. به‌چه‌شنیک که هه‌ر ئاخپوه‌ریکی کورد به‌هه‌ر زاراوه‌یه‌ک، ده‌نگ و ره‌نگ و
راوێژی خۆی گو‌ی لێ ده‌بیت و ده‌قی وه‌ر‌گه‌ی‌پرا‌و، ده‌قیکی تاک‌ره‌هه‌ندی و تاک‌ده‌نگی مو‌کریانی نییه؛
به‌لکو‌و هه‌ورامی و هه‌وشاری و سه‌نهی و که‌له‌وری و کرمانجی و هتد، هه‌ریه‌ک به‌پتی پتویست، هه‌ست به

له‌حن و راویژ و ریتمی زاراوه‌ی خۆی له پال زمانی پتوهردا ده‌کات. به‌م شیوه‌یه کوردیه‌که‌ی هه‌ژار له وه-
رگێرانا ده‌بیتته هۆی پیکهاتی سه‌رچه‌شنیکی راس و ره‌سه‌ن بو کوردی نووسین.

سه‌رچاوه:

بدلیسی، میرشه‌ره‌ف خان (۲۰۱۳)، شه‌ره‌ف‌نامه، وه‌رگێرانی مامۆستا هه‌ژار، تاران، پانیز